

Republica Moldova

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIE

DE INADMISIBILITATE

a sesizării nr. 97g/2018

privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 64
alin. (3) din Codul penal

CHIȘINĂU

9 iulie 2018

Curtea Constituțională, judecând în componența:

dlui Mihai POALELUNGI, *președinte*,
dlui Aurel BĂIEȘU,
dlui Igor DOLEA,
dlui Veaceslav ZAPOROJAN, *judecători*,
cu participarea dlui Vasili Oprea, *grefier*,

Având în vedere sesizarea depusă la 2 iulie 2018,
Înregistrată la aceeași dată,
Examinând admisibilitatea sesizării menționate,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând pe 9 iulie 2018, în camera de consiliu,

Prezintă următoarea decizie:

ÎN FAPT

1. La originea cauzei se află excepția de neconstituționalitate a textului „în limitele de la 500” din prima teză a alineatului (3) al articolului 64 din Codul penal, ridicată de către dl avocat Ion Dodon, în dosarul nr. 1a-1040/2018, pendinte la Curtea de Apel Chișinău.

2. Excepția de neconstituționalitate a fost depusă la Curtea Constituțională pe 2 iulie 2018, în baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție, așa cum a fost interpretat acesta prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 9 februarie 2016.

A. Circumstanțele litigiului principal

3. Prin sentința Judecătorei Chișinău, sediul central, din 5 aprilie 2018, dl Alic Butnaru a fost recunoscut vinovat de comiterea infracțiunii prevăzute de articolul 264¹ alin. (1) [Conducerea mijlocului de transport de către o persoană care se află în stare de ebrietate alcoolică cu grad avansat sau în stare de ebrietate produsă de substanțe stupefiante] din Codul penal. Prin aplicarea prevederilor articolului 364¹ [Judecata pe baza probelor administrate în faza de urmărire penală] din Codul de procedură penală, acestuia i-a fost stabilită sancțiunea amenzii în mărime de 375 unități convenționale.

4. Nefiind de acord, dna procuror Olesea Rusu a contestat sentința primei instanțe cu apel, solicitând casarea acesteia și pronunțarea unei noi hotărâri, prin care să fie stabilită, în baza articolului 65 alin. (3) din Codul penal, pedeapsa sub formă de amendă în mărime de 500 unități convenționale.

5. În cadrul ședinței de judecată din 18 iunie 2018, dl avocat Ion Dodon, care reprezintă interesele dlui Alic Butnaru, a ridicat excepția de neconstituționalitate a textului „în limitele de la 500” din prima teză a alineatului (3) al articolului 64 din Codul penal.

6. Prin încheierea din aceeași dată, instanța a admis excepția de neconstituționalitate și a trimis sesizarea către Curtea Constituțională, în vederea soluționării acesteia.

B. Legislația pertinentă

7. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 22 Neretroactivitatea legii

„Nimeni nu va fi condamnat pentru acțiuni sau omisiuni care, în momentul comiterii, nu constituiau un act delictuos. De asemenea, nu se va aplica nici o pedeapsă mai aspră decât cea care era aplicabilă în momentul comiterii actului delictuos.”

Articolul 23 Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

„(1) Fiecare om are dreptul să i se recunoască personalitatea juridică.

(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.”

8. Prevederile relevante ale Codului de procedură penală, adoptat prin Legea nr. 122 din 14 martie 2003, sunt următoarele:

Articolul 364¹ Judecata pe baza probelor administrate în faza de urmărire penală

„[...]”

„(8) Inculpatul care a recunoscut săvârșirea faptelor indicate în rechizitoriu și a solicitat ca judecata să se facă pe baza probelor administrate în faza de urmărire penală beneficiază de reducerea cu o treime a limitelor de pedeapsă prevăzute de lege în cazul pedepsei cu închisoare, cu muncă neremunerată în folosul comunității și de **reducerea cu o pătrime a limitelor de pedeapsă prevăzute de lege în cazul pedepsei cu amendă**. Dacă pedeapsa prevăzută de lege este detențiunea pe viață, se aplică pedeapsa închisorii de 30 de ani.

[...]”

9. Prevederile relevante ale Codului penal, adoptat prin Legea nr. 985 din 18 aprilie 2002, sunt următoarele:

Articolul 64 Amenda

„[...]”

(3) Mărimea amenzii pentru persoanele fizice se stabilește **în limitele de la 500 la 3000 unități convenționale**, iar pentru infracțiunile săvârșite din interes material – până la 20000 unități convenționale, luându-se ca bază mărimea unității convenționale la momentul săvârșirii infracțiunii. Mărimea amenzii se stabilește în funcție de gravitatea infracțiunii săvârșite și de situația materială a celui vinovat și a familiei sale. Luând în considerare circumstanțele cauzei, instanța de judecată poate dispune achitarea amenzii în rate timp de până la 5 ani.

[...]”

Articolul 264¹ Conducerea mijlocului de transport în stare de ebrietate alcoolică cu grad avansat sau în stare de ebrietate produsă de alte substanțe

(1) Conducerea mijlocului de transport de către o persoană care se află în stare de ebrietate alcoolică cu grad avansat sau în stare de ebrietate produsă de substanțe stupefiante și/sau de alte substanțe cu efecte similare se pedepsește cu **amendă în mărime de la 750 la 850 unități convenționale** sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 200 la 240 de ore, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a conduce mijloace de transport pe un termen de la 3 la 5 ani.

[...]"

10. Prevederile relevante ale Convenției pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale (în continuare, „Convenția”) sunt următoarele:

Articolul 7

Nicio pedeapsă fără lege

„1. Nimeni nu poate fi condamnat pentru o acțiune sau o omisiune care, în momentul săvârșirii, nu constituia o infracțiune potrivit dreptului național sau internațional. De asemenea, nu se poate aplica o pedeapsă mai severă decât aceea aplicabilă în momentul săvârșirii infracțiunii.

2. Prezentul articol nu va aduce atingere judecării și pedepsirii unei persoane vinovate de o acțiune sau de o omisiune care, în momentul săvârșirii, era considerată infracțiune potrivit principiilor generale de drept recunoscute de națiunile civilizate.”

ÎN DREPT

A. Argumentele autorului excepției de neconstituționalitate

11. În motivarea excepției de neconstituționalitate, autorul invocă faptul că textul „în limitele de la 500” din prima teză a alineatului (3) al articolului 64 din Codul penal este interpretat de către instanțele de judecată în sensul în care, în procedura de judecată în baza probelor administrate în faza de urmărire penală, mărimea amenzii nu poate fi stabilită sub pragul prevăzut de dispoziția articolului menționat.

12. În acest sens, autorul menționează că, potrivit articolului 364¹ alin. (8) din Codul de procedură penală, inculpatul care a recunoscut comiterea faptelor indicate în rechizitoriu și a solicitat ca judecata să se facă în baza probelor administrate în faza de urmărire penală beneficiază de reducerea cu o pătrime a limitelor de pedeapsă prevăzute de lege în cazul pedepsei cu amendă.

13. Astfel, potrivit autorului excepției, în măsura în care prevederile contestate nu permit stabilirea pedepsei amenzii sub limita de 500 unități convenționale, sunt încălcate dispozițiile articolelor 1 alin. (3), 4, 23 și 54 din Constituție.

B. Aprecierea Curții

14. Examinând admisibilitatea sesizării privind excepția de neconstituționalitate, Curtea constată următoarele.

15. În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în prezenta cauză a Codului penal, ține de competența Curții Constituționale.

16. Curtea constată că sesizarea privind excepția de neconstituționalitate, ridicată de către dl avocat Ion Dodon, în dosarul nr. 1a-1040/2018, pendinte la Curtea de Apel Chișinău, este formulată de către subiectul căruia i s-a conferit acest drept, în baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție, așa cum a fost interpretat prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 9 februarie 2016.

17. Obiectul excepției îl constituie textul „în limitele de la 500” din prima teză a alineatului (3) al articolului 64 din Codul penal. Curtea

constată că această prevedere nu a fost aplicată în prezenta cauză, ci a fost invocată de către procuror în apelul declarat împotriva sentinței primei instanțe. Acest motiv este suficient pentru a declara sesizarea inadmisibilă. Totuși, Curtea va continua analiza sesizării în vederea consolidării raționamentelor sale cu privire la inadmisibilitatea acesteia.

18. Autorul excepției de neconstituționalitate susține că dispozițiile contestate încalcă prevederile articolelor 1, 20 și 54 din Constituție. Curtea reamintește că, fiind suverană în materie de contencios constituțional (a se vedea, *mutatis mutandis*, HCC nr. 7 din 26 aprilie 2018, § 23; HCC nr. 15 din 22 mai 2018, § 24; și HCC nr. 20 din 4 iulie 2018, § 47), nu se consideră obligată să analizeze problema juridică prin prisma articolelor din Constituție invocate de către părți, ci poate aplica alte articole din Constituție, importantă fiind argumentarea cu privire la caracterul viciat al prevederilor contestate. Prin urmare, pentru că în prezenta cauză criticile autorului excepției se referă de fapt la pretinsa lipsă de claritate a prevederilor contestate, Curtea consideră că se impune examinarea excepției de neconstituționalitate în baza articolelor 22 și 23 din Constituție, care garantează principiul *nulla poena sine lege, nullum crimen sine lege* și posibilitatea fiecărei persoane de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle.

19. Examinând excepția de neconstituționalitate, Curtea constată că problema invocată în prezenta cauză privește domeniul și modalitățile de aplicare a articolului 364¹ alin. (8) din Codul de procedură penală și a articolului 64 alin. (3) din Codul penal. Articolul 64 alin. (3) din Codul penal prevede că mărimea amenzii pentru persoanele fizice se stabilește în limitele de la 500 la 3000 unități convenționale, iar articolul 364¹ alin. (8) din Codul de procedură penală stabilește reducerea cu o pătrime a limitelor de pedeapsă prevăzute de lege în cazul pedepsei cu amendă.

20. În acest context, Curtea menționează că principiul *nulla poena sine lege, nullum crimen sine lege*, stabilit la articolul 7 din Convenție, impune în primul rând ca legislația să definească în mod clar încălcările și sancțiunile aplicabile în cazul săvârșirii acțiunii sau a omisiunii interzise. Condiția este îndeplinită atunci când justițiabilul poate stabili, plecând de la textul dispoziției pertinente și, dacă este cazul, cu ajutorul interpretării care este dată acestui text de către instanțe, care sunt acțiunile și omisiunile care angajează răspunderea sa (a se vedea *Coëme și alții v. Belgia*, 22 iunie 2000, § 145; *Vasiliauskas v. Lituania*, 20 octombrie 2015, § 154). Așadar, persoanele trebuie să cunoască normele dreptului penal pentru a putea să-și adapteze comportamentul în funcție de acestea. În acest sens, este posibil ca o persoană care este subiect al unei proceduri penale, să fi luat decizia de a-și schimba modul de acțiune de o manieră relevantă pentru existența unei proceduri mai favorabile, pentru a beneficia de reducerea pedepsei în cazul declanșării ei. Într-o asemenea situație, există posibilitatea, așa cum s-a invocat în prezenta cauză, ca pedeapsa aplicabilă să se situeze sub minimul prevăzut de dispoziția generală a Codului penal. În acest caz se pune problema concursului prevederilor incidente care stabilesc pedepsele.

21. Curtea menționează faptul că, potrivit Curții Europene, câmpul de aplicare al articolului 7 § 1 din Convenție este departe de a fi unul clar (a se vedea, în acest sens, *Kafkaris v. Cipru* [MC], 12 februarie 2008, § 142; și *Del Río Prada v. Spania* [MC], 21 octombrie 2013, § 85). De altfel,

conținutul garanțiilor prevăzute la articolul 7 din Convenție au făcut în timp obiectul unor evoluții jurisprudențiale. Fără a intra în dezbaterile referitoare la acest aspect, Curtea menționează că problema în discuție în prezenta cauză constă în previzibilitatea pedepselor. Această problemă a fost examinată de către Curtea Europeană în hotărârea *Scoppola v. Italia* [nr. 2] [MC], din 17 septembrie 2009, § 108. Astfel, acest principiu, similar celorlalte garanții ale articolului menționat, se aplică doar în cazul dispozițiilor care definesc infracțiuni și pedepse (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Borcea v. România*, 22 septembrie 2015, § 60).

22. Pentru că în prezenta cauză una dintre prevederile în discuție este calificată de legislator ca fiind de drept procedural, Curtea va stabili criteriile care deosebesc o prevedere de drept procedural de una de drept substanțial.

23. Curtea menționează că, în hotărârea *Scoppola v. Italia* [nr. 2] [MC], din 17 septembrie 2009, pentru a califica o dispoziție ca aparținând dreptului penal substanțial sau dreptului penal procedural, Curtea Europeană a examinat în ce măsură această dispoziție influențează calificarea infracțiunii sau severitatea pedepsei în cauză. Astfel, după ce a arătat că o dispoziție calificată ca procedurală în dreptul național influența severitatea pedepsei aplicabile, Curtea Europeană a decis că această dispoziție făcea parte, în realitate, din dreptul penal substanțial, fapt care făcea incidentă ultima teză a articolului 7 § 1 din Convenție (a se vedea § 110-113; și *Previti v. Italia*, 12 februarie 2013, § 80).

24. Așadar, Curtea constată că existența unor dispoziții de drept penal și a unor dispoziții de drept procedural în Codul penal sau în Codul de procedură penală nu constituie un criteriu relevant pentru stabilirea naturii lor. Prin urmare, pentru a stabili natura juridică a dispoziției articolului 364¹ alin. (8) din Codul de procedură penală, Curtea va avea în vedere următoarele criterii: obiectul de reglementare al normei, scopul reglementării și rezultatul la care conduce norma.

25. Din perspectiva criteriilor menționate, Curtea constată că **articolul 364¹ alin. (8) din Codul de procedură penală este o normă care face parte din categoria normelor de drept substanțial și nu din categoria celor de procedură penală**. La această concluzie se poate ajunge dacă se are în vedere criteriul scopului normei și criteriul rezultatului la care conduce norma. Așadar, în măsura în care aplicarea acestei dispoziții conduce la schimbarea condițiilor de tragere la răspundere penală și de aplicare a pedepselor, ea va cădea sub incidența articolului 7 din Convenție și a articolului 22 din Constituție.

26. Curtea menționează că aceste articole interzic interpretările extensive și prin analogie în defavoarea acuzatului, precum și aplicarea retroactivă a legii (a se vedea, în acest sens, *Kokkinakis v. Grecia*, 25 mai 1993, § 52; *S. W. v. Regatul Unit*, 22 noiembrie 1995, § 35).

27. Totodată, Curtea constată că prevederile articolului 64 din Codul penal nu au un caracter absolut. Astfel, potrivit articolului 79 din Codul penal, în cazuri excepționale referitoare la scopul și la motivele faptei, la rolul vinovatului în săvârșirea infracțiunii, la comportarea lui în timpul și după consumarea infracțiunii, la alte circumstanțe care reduc în mod esențial gravitatea faptei și a consecințelor ei, precum și la contribuția activă a participantului unei infracțiuni săvârșite în grup la descoperirea acesteia, instanța de judecată poate aplica o pedeapsă sub limita minimă

prevăzută de legea penală pentru infracțiunea respectivă, sau una mai blândă, de o altă categorie, ori poate să nu aplice pedeapsa complementară obligatorie.

28. Așadar, pornind de la aceste premise, pentru că problema în discuție în această cauză ține de interpretarea și de aplicarea legii de către instanțele de judecată, Curtea constată că sesizarea este inadmisibilă și nu poate fi acceptată pentru examinarea sa în fond.

Din aceste motive, în baza articolului 26 alin. (1) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și a articolelor 61 alin. (3) și 64 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

DECIDE:

1. *Se declară inadmisibilă* sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a textului „în limitele de la 500” din prima teză a alineatului (3) al articolului 64 din Codul penal, adoptat prin Legea nr. 985 din 18 aprilie 2002, ridicată de către dl avocat Ion Dodon, în dosarul nr. 1a-1040/2018, pendinte la Curtea de Apel Chișinău.

2. Prezenta decizie este definitivă, nu poate fi supusă nici unei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Mihai POALELUNGI

*Chișinău, 9 iulie 2018
DCC nr. 85
Dosarul 97g/2018*